

24. 5. 2022

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů aneb „evropské hromadné žaloby“

Ke konci roku 2020 byla Evropským parlamentem a Radou EU přijata směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů[1] („Směrnice“), jejímž cílem je posílení spotřebitele na trhu a ochrana před nezákonnými praktikami prostřednictvím poskytnutí adekvátních ochranných nástrojů.[2]

Tímto nástrojem má být právě zástupná žaloba, která má spotřebitelům nabídnout konkrétní instrument ochrany jejich kolektivních zájmů[3], a to nejen na vnitrostátní, ale i na evropské úrovni. Zástupnou žalobou se tak bude možno bránit i v případě, kdy obchodník porušující předpisy působí v jiném členském státě nežli dotčení spotřebitelé.[4] Benefitem takových kolektivních žalob je skutečnost, že se poškození nemusejí již samostatnými žalobami u soudu domáhat svých (mnohdy zanedbatelných) nároků, ale jednoduše budou profitovat z případného úspěšného řízení, které v jejich prospěch zahájila jiná osoba, resp. subjekt.

V současné době počítá s implementací Směrnice (po dřívějších odmítavých postojích k návrhům zákona o hromadných žalobách, resp. o hromadném řízení) již i plán legislativních prací vlády na zbývající část roku 2022.[5] Dle něj byl stanoven přibližný termín k předložení návrhu zákona o hromadném řízení vládě na prosinec tohoto roku. Předpokládaný termín nabytí účinnosti pak je **červen 2023**. [6] Samotná Směrnice ostatně požaduje, aby předpisy členských států vyhovující požadavkům jejího obsahu nabyly účinnosti **od 25. června 2023**.

Co jsou to zástupné žaloby?

Směrnice umožňuje podat oprávněným subjektům (k nim vizte níže) tzv. zástupnou žalobu. Tou se dle Směrnice rozumí „žaloba na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů, kterou jménem spotřebitelů podává oprávněný subjekt jakožto žalující strana s cílem dosáhnout opatření na zdržení se jednání nebo opatření ke zjednání nápravy.“ [7] Jak již může napovídat samotný název, žaloba má „zastoupit“ dotčené spotřebitele v uplatňování jejich potenciálních nároků v samostatném řízení. Tímto „spojením“ jednotlivých nároků dotčených osob se má předcházet neochotě spotřebitelů v hájení svých (zpravidla) drobnějších nároků individuálním soudním řízením. Evropský rozměr zástupné žaloby pak umožní tuto žalobu podat u soudu kteréhokoli členského státu, a to jakýmkoli oprávněným subjektem z kteréhokoli členského státu.

Je zde potřeba podtrhnout, že tuto žalobu **nebude moci podat každý subjekt**. Půjde pouze o entity, které budou splňovat poměrně přísná kritéria Směrnice a které se stanou tzv. **oprávněnými subjekty**. V tomto kontextu je vhodné poznamenat, že Směrnice upravuje žaloby v podobě takzvaných *reprezentativních žalob*. [8] Jedná se o takovou žalobu, kdy účastníkem řízení je pouze **reprezentativní subjekt** (v tomto případě tedy oprávněný subjekt), a nikoli již konkrétní dotčení spotřebitelé. [9]

Kdo jsou oprávněné subjekty?

Pokud tedy žaloby mohou podávat jen oprávněné subjekty, je třeba říci, kdo takovým **oprávněným subjektem** je. Podle Směrnice je to „*jakákoli organizace nebo veřejnoprávní subjekt zastupující zájmy spotřebitelů, který byl členským státem určen jako oprávněný k podávání zástupných žalob.*“[\[10\]](#) Půjde tak zpravidla o různé spotřebitelské organizace.

Směrnice pak ve svém článku 4 předkládá seznam podmínek, které by měl subjekt splnit pro to, aby mu bylo umožněno podávat **přeshraniční žaloby**. Jedná se zejména o neziskovost, solventnost, zájem o ochranu práv spotřebitelů či dlouhodobější aktivitu v oblasti ochrany zájmu spotřebitelů. Uvedená kritéria nicméně **nemusí státy stanovit** pro subjekty, které budou podávat pouze **vnitrostátní zástupné žaloby**.[\[11\]](#) Tím se v těchto situacích nabízí možná aktivita *ad hoc* subjektů.[\[12\]](#) Při detailnějším pohledu na Směrnici je dále možné zjistit, že osobou oprávněnou k podávání zástupných žalob by mohl být i veřejnoprávní subjekt.[\[13\]](#) Kupříkladu v Polsku je v současné době oprávněným k podávání žalob v hromadném řízení nejen konkrétní člen skupiny potenciálně dotčených osob, ale rovněž ochránce práv spotřebitele.[\[14\]](#)

Důležité je na tomto místě zmínit, že oprávněné subjekty budou bedlivě kontrolovány, čímž se poměrně značně sníží riziko možného zneužití zástupné žaloby.[\[15\]](#) Úlohu na tomto poli by měly sehrát nejen členské státy, ale i Komise.[\[16\]](#)

V jakých věcech lze žalobu podat a co lze na základě ní přisoudit?

Úprava by měla dopadat obecně na spotřebitelské právo a dále také na oblasti, jako je ochrana osobních údajů, finanční služby, cestovní ruch, energetika či telekomunikace. Zásadně však **nedopadá** na oblasti jakkoliv související se vztahy mezi **obchodníky navzájem**.

Věcná působnost Směrnice je konkretizována poměrně širokým výčtem předpisů uvedených v její příloze I., na jejichž základě lze zástupnou žalobu podat. Podstatné nicméně je, že členské státy mohou rozšířit oblast, ve které lze zástupnou žalobu použít.[\[17\]](#) Kupříkladu dřívější vládní návrh zákona o hromadném řízení umožňoval v hromadném řízení rozhodovat spory vyplývající zcela obecně z právních poměrů mezi **podnikatelem a spotřebiteli**. Není proto vyloučeno, že se podobným směrem vydá i nový národní předpis implementující Směrnici.

Pokud jde o to, jaká **opatření** bude možno zástupnou žalobou požadovat, předkládá Směrnice následující: (i) opatření ke zdržení se jednání a (ii) opatření ke zjednání nápravy. První varianta se bude týkat typicky ukončení určité praxe, naproti tomu druhá možnost umožní spotřebitelům získat kupříkladu náhradu škody nebo slevu z kupní ceny.

Směrnice a český právní řád

Neexistuje v Česku již obdobný právní institut?

Lze uvést, že český právní řád je, pokud jde o kolektivní ochranu práv, dosti nesaturovaný. V občanském soudním řádu se setkáváme s nástrojem, který lze příznačně označit jako „kvazihromadná“ žaloba.[\[18\]](#) Jedná se o právní úpravu zakotvenou v ustanoveních § 83 a § 159a OSŘ. Ta v určitých případech umožňuje, aby byly dotčené osoby vázány rozhodnutím i přes to, že se řízení neúčastnily. Úprava v jistém smyslu může připomínat hromadnou žalobu, nicméně její **mnohá negativa** z ní činí naprosto nevyhovující nástroj současným požadavkům. V českém právním řádu se tak v současné době neseťkáváme s žádným obdobným nástrojem, jaký poskytuje Směrnice. Postesk nad touto situací ostatně vyjádřil i Ústavní soud.[\[19\]](#)

Je vhodné v nastíněných intencích dodat, že členské státy mohou ve svých právních rádech ponechat stávající nástroje ochrany kolektivních zájmů, pokud budou ovšem naplněny podmínky Směrnice.[\[20\]](#)

Jinými slovy to znamená, že v rámci právních rádu států mohou vedle sebe působit dva, případně i více mechanismů poskytujících kolektivní ochranu. Stejně tak zjevně nic členským státům nebrání ani v tom, aby úpravu navrhovanou Směrnicí dále rozšířily.[\[21\]](#) Ve finále tak mohou vedle sebe zůstat nedotčeny soudobé právní nástroje, jako například zmíněná kvazihromadná žaloba, a budoucí úprava zástupných žalob (resp. hromadného řízení či hromadných žalob).

Hrozí riziko zneužití zástupných žalob podobně, jako tomu je v USA?

Původní návrh zákona o hromadném řízení byl ze strany veřejnosti (zejména té odborné) konfrontován s názory, které předvíдалy možné zneužití institutu hromadných žalob. V obecném slova smyslu lze říci, že zneužít se dá mnoho institutů předvídaných zákonem.[\[22\]](#) Pokud jde nicméně o zástupné žaloby v podobě, v jaké je zakotvuje Směrnice, riziko zneužití je podstatně sníženo. Důvodem je, jak už bylo předestřeno, naplnění kritérií pro zařazení entity mezi subjekty oprávněné podat žalobu, jejich monitoring a také existence zvláštních informačních systémů.[\[23\]](#) Jedná se zejména o internetové stránky oprávněných subjektů, na kterých jsou zveřejňovány údaje o zástupných žalobách, jejich stavu a o tom, jak o nich bylo rozhodnuto. Národní databáze pak mohou být zřízeny za účelem poskytování informací o oprávněných subjektech. Těmito opatřeními je tak zajištěna nejen kontrola žalujících subjektů a průběhu řízení, ale i informovanost široké veřejnosti o všech podstatných aspektech týkajících se zástupných žalob a řízení o nich.

Lze konstatovat, že právní úprava zástupných žalob předložená Směrnicí se v mnohých oblastech odlišuje od původního návrhu zákona o hromadném řízení, který byl v legislativním procesu předložen nejprve v roce 2020 a poté i ke konci roku 2021. Vzhledem k tomu, že stávající vláda vzala zpět návrh předložený nové sněmovně předchozí vládou, v současné době je možné pouze čekat na nový návrh zákona o hromadném řízení, který vyhoví požadavkům Směrnice.

Ať už bude podoba nového návrhu zákona jakákoli, jedno je jisté: s ohledem na Směrnici a povinnost její transpozice do českého právního rádu se hromadným žalobám nevyhne ani v našem právním prostředí. Zejména velké společnosti, jejichž podnikání je založeno na prodeji zboží či služeb spotřebiteli, by se tak měly na chystanou právní úpravu připravit.

JUDr. Lukáš Duffek
Advokát / Partner

Mgr. Petr Zábranský
Advokát / Senior Associate

Mgr. Marek Čmiel

ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s.r.o.

GEMINI Center
Na Pankráci 1683/127
140 00 Praha 4

Tel.: +420 224 216 212
Fax: +420 224 215 823
e-mail: praha@rowan.legal

---

[1] Plný název zní směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES.

[2] Směrnice je součástí Nové politiky pro spotřebitele, která „má za cíl posílit vymáhání spotřebitelského práva EU s ohledem na rostoucí riziko porušování právních předpisů v celé EU a na nutnost modernizace těchto pravidel v kontextu vývoje trhu. Uvedenou iniciativu Komise přijala dne 11. dubna 2018.“ Dostupné >>> [zde](#).

[3] Kolektivním zájmem spotřebitelů se dle čl. 3 bodu 3) rozumí „obecný zájem spotřebitelů, a zejména pokud jde o opatření ke zjednání nápravy, zájmy určité skupiny spotřebitelů.“

[4] Bod 20 odůvodnění Směrnice.

[5] Plán legislativních prací vlády na zbývající část roku 2022 schválený usnesením ze dne 27. dubna 2022 č. 322.

[6] Tamtéž.

[7] Článek 3 bod 5 Směrnice.

[8] Viz například Visscher, L., Faure, M. A Law and Economics Perspective on the EU Directive on Representative Actions. In: Journal of Consumer Policy, 2021, s. 468.

[9] Směrnice počítá s tím, že práva spotřebitelů budou v řízení o zástupné žalobě omezená; viz bod

36 odůvodnění Směrnice.

[10] Čl. 3 bod 4) Směrnice.

[11] Čl. 4 odst. 5 Směrnice.

[12] Bod 28 odůvodnění Směrnice.

[13] Bod 24 odůvodnění Směrnice.

[14] Art. 4 odst. 2 Ustawy z dnia 17 grudnia 2009 o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym.

[15] Viz podrobný článek 5 Směrnice, který zakotvuje způsob monitorování oprávněných subjektů.

[16] Kritéria pro to, aby subjekty oprávněné k podání zástupné žaloby naplňovaly podmínky oprávněného subjektu, by měly být pravidelně kontrolovány státem. Komise by měla vést seznam oprávněných subjektů, který by byl veřejnosti přístupný a bylo by z něj patrné, kdo je oprávněn zástupnou žalobu podat.

[17] Bod 18 odůvodnění Směrnice.

[18] Tejc, J. Stávající a připravovaná legislativní úprava. In: Hromadné žaloby: sborník z odborného právního sympozia. Praha: Stálá konference českého práva, 2017, s. 33.

[19] Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 17. května 2016, sp. zn. IV. ÚS 529/16, uvádí: „...se ukazuje, jak v našem procesním právu chybí úprava institutu tzv. ‚hromadné žaloby‘.“

[20] Bod 11 odůvodnění Směrnice a čl. 1 odst. 2 Směrnice.

[21] To se v jistém smyslu předpokládá i v bodě 12 odůvodnění Směrnice.

[22] Namátkou lze zmínit problematiku tzv. šikanózních insolvenčních návrhů.

[23] Čl. 13 a 14 Směrnice.

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)